

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ХОМ'ЯК ОЛЬГА АНАТОЛІВНА

УДК 378.036

ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ
У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ
У ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

13.00.07 – теорія і методика виховання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка Степана Дем'янчука.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
ЗАВАЛЕВСЬКИЙ Юрій Іванович,
Інститут інноваційних технологій і змісту освіти,
заступник директора.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ТЕРНОПІЛЬСЬКА Валентина Іванівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
професор кафедри теорії та історії педагогіки;

кандидат педагогічних наук, старший викладач
КАЛЮЖНА Оксана Іванівна,
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,
старший викладач кафедри вокально-хорових
дисциплін та методики музичної освіти мистецького
факультету.

Захист відбудеться "3" липня 2015 р. о 13.30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.051.06 Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України за адресою: 04053 м. Київ, вул. Артема, 52-А, Президія Національної академії педагогічних наук України, конференцзала (1 поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Державного вищого навчального закладу "Університет менеджменту освіти" НАПН України за адресою: 04053 м. Київ, вул. Артема, 52-Г, (3 поверх).

Автореферат розісланий "2" червня 2015 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. Є. Крсек

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Формування високого рівня естетичного смаку у студентської молоді є однією із важливих умов розвитку духовної культури сучасного українського суспільства.

Потреба в удосконаленні процесу виховання естетичних смаків у майбутніх учителів в умовах ВНЗ зумовлена низкою соціально-економічних і психолого-педагогічних причин: масштабність, глибина й динамізм економічних, політичних і духовних процесів в Україні вимагають особливої уваги до процесу формування естетичної культури молоді; зміна психології свідомості нерозривно пов'язана з новим розумінням людини, зі зростанням ролі її особистості в процесі становлення суспільних, ринкових відносин; недосконалість соціального досвіду, недостатня стійкість переконань молоді зумовлює необхідність об'єктивно оцінити стан сучасного впливу прекрасного на різні аспекти життєдіяльності суспільства.

Розуміючи естетичний смак, як здатність людини сприймати, розуміти й оцінювати особливості предметів, явищ природи та суспільного життя з погляду їх естетичної і гуманістичної доцільності, розглядаючи цю естетичну категорію з позиції ідентифікатора сучасних тенденцій та норм естетичного, вважаємо її необхідною складовою формування високого рівня естетичної культури студентської молоді.

Актуалізація проблеми виховання естетичних смаків у студентства зумовила пошук шляхів організації та вдосконалення названого процесу в освітньо-виховному просторі вищого навчального закладу.

Одним зі стратегічних напрямів, визначених державними документами – Законами України "Про освіту", "Про вищу освіту", Концепцією національного виховання студентської молоді, Концепцією естетичного виховання та Концепцією загальної мистецької освіти, є створення умов для виховання і навчання розвиненої особистості. У Концепції національного виховання студентської молоді серед основних напрямів національно-виховної діяльності виділене естетичне виховання, яке містить такі компоненти: розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей та творчої діяльності; формування у молоді естетичних поглядів, смаків, вироблення умінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати й відтворювати прекрасне в повсякденному житті.

Вважаємо, що саме студентська молодь педагогічних університетів має бути інтелектуальним і морально-естетичним взірцем суспільства. Оскільки саме вчителів належить важлива суспільно-творча місія – формувати духовну свідомість нації, виховувати й розвивати у підростаючого покоління художні вподобання, естетичні почуття, смаки. Особливої уваги у цьому контексті потребує проблема створення належного рівня розвитку естетичної і духовної культури, художньо-естетичної вихованості студентів педагогічних університетів.

З огляду на висловлене, наукове обґрунтування та практичне впровадження у практику педагогічних університетів системи позанавчальної

роботи з виховання естетичних смаків у студентської молоді видається актуальним та закономірним.

Аналіз наукової літератури свідчить про значний інтерес учених – естетиків, педагогів, психологів – до проблеми виховання естетичних смаків: Г. Апресян, Ю. Борєв, О. Буров, В. Бутенко, М. Верб, З. Гіптерс, І. Гончаров, А. Гулига, М. Каган, Н. Калашник, Є. Квятковський, М. Киященко, А. Комарова, Л. Левчук, О. Леонтьєв, Б. Лихачов, Л. Масол, А. Мелік-Пашаєв, Н. Миропольська, А. Молчанова, Я. Пономарьов, В. Разумний, С. Рубінштейн, О. Рудницька, О. Семашко, Л. Столович, Б. Теплов, Г. Шевченко, А. Щербо.

Проблемі виховання естетичних смаків присвячені дисертаційні дослідження О. Берестенко, Л. Гончаренко, Л. Захарчук, Б. Івасів, Л. Михайлової, І. Пацалюк, В. Радкіної, Г. Раїцької, І. Сідорової, В. Стрілько, Н. Чернікової. У цих роботах звертається увага на формування естетичного смаку як необхідної складової всебічно й гармонійно розвиненої особистості.

Аналіз естетичної, педагогічної, психологічної літератури підводить до думки про значний інтерес вчених до висвітлення наукових аспектів виховання естетичних смаків особистості. Однак, вважаємо, що ґрунтовного дослідження потребує проблема виховання естетичних смаків у майбутніх фахівців педагогічної галузі у позанавчальній діяльності в умовах вищої школи.

Необхідність ґрунтовного розроблення проблеми виховання естетичних смаків у студентської молоді зумовлена низкою суперечностей між:

- потребою виховання естетичного смаку у студентів педагогічних університетів в умовах вищого навчального закладу і недостатнім окресленням відповідних педагогічних умов, що у свою чергу базується на неповноті теоретичних знань про структуру та зміст естетичного смаку сучасної молоді, його місця в структурі педагогічної діяльності, нерозробленості педагогічної технології виховання естетичних смаків у студентської молоді;

- необхідністю подальшого вдосконалення засобів виховання естетичних смаків у студентської молоді і недостатньою розробленістю педагогічних основ і методичних рекомендацій щодо їх ефективної реалізації;

- потребою суспільства у фахівцях педагогічного профілю з високим рівнем естетичних смаків та відсутністю системи позанавчальної роботи за цим напрямом у вищій школі.

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична і практична розробленість визначили вибір теми дисертаційного дослідження – **"Виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності"**.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою університетської наукової теми "Психолого-педагогічні та економічні основи гуманізації виховання і навчання в школах та вищих навчальних закладах" (державний реєстраційний номер 0106U002439) Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка

С. Дем'янчука. Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка С. Дем'янчука (м. Рівне) (протокол № 2 від 28 вересня 2004 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 8 від 26 жовтня 2004 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці й експериментальній перевірці педагогічних умов і технології виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності.

Завдання дослідження:

- вивчити на основі аналізу естетичної, педагогічної та психологічної літератури ступінь розробленості проблеми виховання естетичних смаків у студентської молоді;
- здійснивши аналіз естетичних джерел, визначити сутність та структуру естетичних смаків студентів педагогічних університетів;
- визначити критерії, показники та рівні сформованості естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності;
- виявити та науково обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують ефективність виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності;
- розробити та експериментальним шляхом перевірити ефективність технології виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності.

Об'єкт дослідження – процес виховання естетичних смаків у студентської молоді в умовах педагогічного університету.

Предмет дослідження – педагогічні умови та технологія виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності.

Для досягнення поставленої мети та завдань використано такі **методи дослідження:**

теоретичні – методи аналізу й узагальнення наукових даних, історико-теоретичний аналіз філософської, культурологічної, естетичної, психолого-педагогічної літератури для зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, визначення сутності проблеми виховання естетичних смаків у студентської молоді; системно-структурний аналіз; проектування – для розроблення технології виховання естетичних смаків у студентської молоді педагогічних університетів у позанавчальній діяльності;

емпіричні – діагностичні методи (анкетування, опитування, тестування); педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний); індивідуальні та групові бесіди, спостереження, вивчення естетичних інтересів і аналіз результатів естетичної діяльності студентів – для визначення рівня сформованості естетичних смаків;

методи математичної статистики – для обробки результатів експерименту.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

– *вперше* науково обґрунтовано технологію виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності; виявлено та науково обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують ефективність виховання естетичних смаків у студентської молоді (формування мотиваційної потреби особистості студента в естетичному вихованні; включення в навчально-виховний процес системи творчих завдань, що організують естетичну діяльність студентів із урахуванням їх індивідуальних особливостей; інтеграція аудиторної та позааудиторної діяльності з естетичного виховання студентів; формування єдиної системи форм, активних методів, засобів естетичного виховання, що сприяють набуттю естетичного досвіду, формуванню естетичного ідеалу, вихованню естетичних смаків; художньо-естетичне занурення студентської молоді в культурне середовище з метою залучення до мистецтва); виділено критерії (художньо-аксіологічний, емоційно-естетичний, мистецтвознавчий, оцінювально-рефлексивний) і показники (сформованість ціннісних орієнтацій студентської молоді; здатність оцінювати естетичне в навколишньому житті; уміння виявляти естетичний інтерес до навколишнього; уміння емоційно відгукуватися під час сприйняття оточуючих предметів, явищ дійсності, творів мистецтва; сформованість культурологічних уявлень в галузі художньої культури; чітке усвідомлення естетичних категорій; сформованість естетичної свідомості; уміння давати власну естетичну оцінку), охарактеризовано рівні (високий, достатній, середній, початковий) виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів;

– *визначено* структуру естетичних смаків студентської молоді;
– *поглиблено й розвинено* теорію і методику виховання естетичних смаків у студентської молоді.

Практичне значення дослідження полягає у впровадженні в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів технології виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів і запропонованого автором дисертації спецкурсу "Естетичний розвиток особистості студента"; в експериментальній апробації діагностувальної методики, спрямованої на виявлення рівня вихованості естетичних смаків у студентської молоді. Матеріали дослідження можуть бути використані в практиці роботи вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації відділами виховної роботи, кураторами, наставниками, керівниками творчих колективів, в системі післядипломної педагогічної освіти. Результати дослідження можуть бути основою для розроблення навчальних і навчально-методичних посібників із теорії та методики виховання, естетичного виховання студентської молоді.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях різних рівнів:

– *міжнародних*: "Формування громадянського суспільства в контексті Європейської інтеграції" (Рівне, 2005 р.), "Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ" (Рівне, 2008 р.),

"Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології" (Черкаси, 2012 р.), "Міжнародні психолого-педагогічні Челпанівські читання" (Київ, 2013 р.), "Проблеми розвитку вищої школи та економіки в XXI столітті" (Рівне, 2013 р.), "Wykształcenie i nauka bez granic – 2013" (Пшемишль, Польща, 2013 р.), "Настоящи изследвания и развитие – 2014" (Софія, Болгарія, 2014 р.), "Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін" (Суми, 2014 р.);

– *всеукраїнських*: "Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика та перспективи розвитку" (Житомир, 2012 р.), "Концепції розвитку сучасної психології та психотерапії" (Рівне, 2013 р.), "Педагогічні традиції та інновації в сучасному освітньому просторі" (Мукачєво, 2013 р.).

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. акад. С. Дем'янчука (довідка про впровадження № 031/17 від 13.02.2015 р.); Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Короленка (довідка № 171/01-55/02 від 27.10.2014 р.); Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки (довідка № 03-31/02/2933 від 19.09.2014 р.); Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 37 від 20.05.2014 р.).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено в 16 публікаціях автора, серед яких 6 одноосібних статей у провідних наукових фахових виданнях, 2 статті в іноземних наукових періодичних виданнях, 3 статті в інших виданнях, 5 статей та тез у збірниках всеукраїнських і міжнародних конференцій.

Структура роботи: дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (326 найменувань, з них 11 англійською мовою), 10 додатків на 67 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 271 сторінка, із них – 171 сторінка основного тексту. Робота містить 18 таблиць і 5 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичну цінність дослідження, відображено апробацію і впровадження результатів дослідження, викладено особистий внесок здобувача.

У **першому розділі** "*Теоретичні основи проблеми виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності*" здійснено ретроспективний огляд проблеми виховання естетичного смаку в системі естетичного пізнання, аналіз естетичних, педагогічних та психологічних праць вітчизняних і зарубіжних вчених, охарактеризовано психолого-педагогічні особливості виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності, науково обґрунтовано сутність і структуру естетичного смаку студентської молоді.

У дисертації зазначено, що проблеми виховання естетичного смаку досліджуються представниками різних галузей знання: філософами, культурологами, соціологами, істориками, естетиками, психологами, педагогами. У науці утвердилася думка, що естетичний смак – це здатність людини розуміти й оцінювати естетичні особливості предметів, явищ природи та суспільного життя. Як специфічний духовний механізм він виникає і формується у процесі взаємовідносин двох головних здібностей людини – розуму і чуттєвості. Прослідковано, як кожна культурно-історична епоха визначала і диференціювала ці здібності в структурі естетичної свідомості; як, відповідно до цього, в кожному культурному періоді виникали підходи щодо осмислення оцінки різних модифікацій естетичного, а також рівня актуалізації проблеми смаку як естетичного вибору.

З'ясовано, що перші судження про смак, як потяг до прекрасного в природі чи мистецтві, відомі ще з античних часів, проте, через брак наукових узагальнень, вони мали інтуїтивний характер, а спроби формувати естетичні смаки були спонтанними, оскільки залежали від рівня розвитку матеріальної культури, науки, зокрема філософії та естетики, релігійних вірувань, духовного життя й соціально-економічного стану тогочасного суспільства.

У зв'язку з політичними й економічними трансформаціями, які переживала Україна у різні періоди, коли змінювалися уявлення про світ і місце людини в ньому, а також, особливо, для розуміння й убезпечення від повтору сьогоденної ситуації, що склалася на сході України, як ніколи гостро постає питання про роль естетизації життя суспільства, інтеграцію української культури у світову і впливу світової на українську, що в цілому виражається в посиленні впливу прекрасного на всі аспекти життєдіяльності суспільства. Адже смак, як суспільна норма в оцінці прекрасного, виражає здатність людини сприймати й оцінювати предмети та явища дійсності з погляду їх естетичної і гуманістичної доцільності, що є, з одного боку, засобом регулювання естетичної діяльності людини, з іншого – засобом пізнання прекрасного. Естетичний смак визначається як духовна якість особистості, завдяки якій здійснюється духовно-творче, емоційно-образне сприйняття та естетична оцінка світу. Смак не тільки віддзеркалює сучасні норми естетичного, але й закладає основи цивілізованого ставлення людини до світу.

Узагальнення й аналіз проблеми естетичного виховання студентів дозволили нам з'ясувати, що в історії ХХ ст. на різних етапах становлення українського суспільства система естетичного виховання складалася й розвивалася нерівномірно. Як самостійна галузь наукових пошуків, теорія естетичного виховання студентів виділилася лише в 50-ті роки ХХ ст. Аналіз літератури показав, що, починаючи із цього часу, у вищих навчальних закладах країни відбувався процес становлення теоретичних і практичних основ системи естетичного виховання, проте й дотепер ця проблема вирішується стихійно. Отже, відсутність розроблених програм виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів ускладнює її вирішення.

Процес виховання естетичного смаку розглядається в контексті гуманітарного, культурологічного пізнання, що сприяє опануванню студентами сукупності культурних досягнень людського суспільства й включенню їх у систему загальнолюдських цінностей.

В дисертації обґрунтовано особливості виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності. Так, естетичне виховання студентів подано як цілісний педагогічний процес взаємодії педагогів і вихованців, заснований на спеціально організованій діяльності, спрямованій на перетворення особистісного, діяльнісного та творчого компонентів естетичної культури.

Також з'ясовано, що особливості виховання естетичного смаку у студентської молоді зумовлені специфікою студентства як соціальної групи, що передбачає формування життєвих планів, професійну орієнтацію, оволодіння сукупністю соціальних ролей (фахівця, батьків, суспільного діяча), становлення особистісних рис (відповідальність, цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність), посилення свідомих мотивів поведінки, підвищення інтересу до моральних проблем (мети й способу життя); пора самоаналізу, самооцінки, самоствердження, визначення "свого місця" в дорослому світі.

Визначено, що вікові й соціальні особливості студентства накладають відбиток на вияв естетичних смаків. Ефективне виховання естетичних смаків студентської молоді на сучасному етапі розвитку української вищої школи, окрім застосування особистісно-орієнтованих технологій, передбачає індивідуалізацію кожної особистості в естетичному навчанні та вихованні; прагнення до самовдосконалення в обраній сфері естетично значущої діяльності; наслідування надбань світової та національної культур.

Аналіз праць філософів, психологів, педагогів виявив, що автори по-різному трактують поняття "естетичний смак". Зокрема, О. Буров, пов'язуючи естетичний смак з процесом формування особистості, розумів його як відносно стійку властивість особистості, в якій закріплюються норми, що виконують роль критерію для естетичної оцінки. На думку Б. Лихачова, естетичний смак є здатністю людини до оцінки предметів та явищ із погляду їх естетичних якостей. Ю. Бабанський підкреслював, що завдяки естетичному смаку людина здатна об'єктивніше оцінити естетичні переваги об'єктів навколишнього світу, оскільки критеріями добре розвиненого естетичного смаку є гнучкість і водночас стійкість оцінок, почуття міри та широта і всебічність сприйняття. Між тим, Л. Коган, естетичний смак досліджував відповідно до естетичних поглядів, почуттів та ідеалів людини, характеризуючи його як стійку систему оцінок естетичної значущості явищ навколишнього світу. У словнику з естетики за редакцією О. Беляєва поняття естетичного смаку тлумачиться як здатність людини відчувати задоволення або незадоволення, диференційовано сприймати і оцінювати різні естетичні об'єкти, відрізнити прекрасне від потворного в дійсності і в мистецтві.

Визначення доводять тісний взаємозв'язок естетичного смаку зі світосприйняттям людини, її поглядами, почуттями, ідеалами, естетичними цінностями. У межах наукового дослідження доцільним вважаємо удосконалити цей термін та визначити його структуру. *Естетичний смак* – це ціннісна естетична категорія, що характеризується здатністю людини до естетичної оцінки різних естетичних предметів і об'єктів навколишньої дійсності. Слід підкреслити, що базовим компонентом естетичного смаку є естетична оцінка, яка є втіленням емоційно-естетичного відгуку, естетичного любування, переживання та насолоди від зустрічі з естетичними предметами та об'єктами згідно естетичних ідеалів особистості. Естетичний смак визначає, певною мірою, рівень розвиненості естетичних ідеалів та естетичної культури особистості. Він виступає узагальнюючою естетичною категорією, що вбирає в себе всі компоненти естетичного відношення до дійсності і мистецтва, до людини (естетичне почуття, естетичне сприйняття, естетичну оцінку, естетичне судження, естетичні ідеали). Базовою основою, своєрідним регулятором естетичного смаку є естетична оцінка.

На підставі аналізу естетичних, педагогічних, психологічних наукових праць нами визначено структуру естетичного смаку, яка складається зі взаємопов'язаних між собою естетичних емоцій, естетичного сприйняття та естетичних суджень. Важливими компонентами структури естетичного смаку є естетичне почуття та естетичний ідеал, який характеризується як вищий прояв естетичної свідомості і відображає уявлення про досконалість предметів і явищ дійсності, гармонійну людину.

Надзвичайно широко естетичний смак виявляється в процесі *естетичного сприйняття і діяльності* (Л. Коган, Є. Крупнік, Ю. Лукін, І. Маца, А. Молчанова, В. Разумний, В. Скатерщиков, Л. Столович та ін.).

Сутність естетичного смаку полягає в гармонійній єдності *судження і переживання*. Ж.-Ж. Руссо вважав смак лише здатністю оцінювати те, що подобається чи не подобається переважній більшості людей. Однак А. Шефтсбері, не погоджуючись із ним, доводив, що судити про красу з першого погляду – це безумство, потрібно думати, розмірковувати.

На думку А. Комарової, естетичний смак, втілює в собі естетичне ставлення окремого індивіда до конкретних явищ природи і суспільства, результатів естетичної діяльності з позиції їх позитивної і негативної оцінок.

Н. Крилова доводить, що *естетична оцінка* базується на основі визначених установок, норм, критеріїв світовідчуття, соціальної позиції в цілому і відіграє роль внутрішньої шкали естетичного смаку, допомагаючи йому у визначенні ступеня естетичної цінності, міри вдосконалення явища, що оцінюється. На цьому наголошував ще у 50-х роках ХХ ст. О. Буров, переконуючи, що емоційний світ людини в естетичному смаку координується оцінкою і нормою, тому естетичний смак є не лише оцінкою або сукупністю оцінок, а припущенням і готовністю до естетичної оцінки.

Естетичне почуття закріплюється в естетичній потребі, яка, набуваючи активної форми, стає прагненням особистості до прекрасного.

Таким чином, *естетична потреба*, впливаючи на формування естетичних смаків та ідеалів, відображається в кінцевому акті процесу естетичного пізнання – естетичній оцінці.

Естетичне почуття пов'язане з переживанням, емоціями. Актуальність проблеми переживання зумовлена тим, що наслідком спрямованої зміни естетичного переживання в педагогічному процесі є зміна естетичної культури особистості. *Естетичне переживання* – є категорією, яка узагальнено виражає такі конкретні форми естетичного відношення людини до дійсності, як естетичні емоції, смаки, ідеали і спонукає до активної творчої діяльності за законами краси. Результатом їх складної взаємодії та взаємозалежності є переживання – "насолода".

Однією з елементарних форм естетичного переживання є *естетична емоція* – психологічний відгук на події та явища навколишньої дійсності. Чуттєво-емоційне сприйняття дійсності визначається як естетичне сприйняття. Досліджуючи проблему формування естетичного сприйняття творів мистецтва, явищ дійсності, потрібно підкреслити соціальну зумовленість *естетичної свідомості*. На думку В. Скатерщикова, естетичний смак і створені на його основі продукти складають реальність естетичної свідомості особистості. Будучи формою естетичної свідомості, естетичний смак органічно поєднує в собі не лише *естетичний ідеал*, а й *естетичне почуття*. А. Комарова переконує, що естетичний ідеал є вищим виявом естетичної свідомості і відображає уявлення про досконалість предметів і явищ дійсності, гармонійну людину. Естетичний ідеал у М. Киященка є образним програмно-прогностичним узагальненням досконалих рис реальних явищ і нормативно-ідеальних уявлень людей про них. На образному характері естетичного ідеалу наголошує і В. Скатерщиков, визначаючи його естетичним уявленням про вище втілення прекрасного, цілісним образом довершеної краси.

Якщо естетичний ідеал є своєрідною домінантою, що визначає структуру естетичної свідомості, то естетичний смак виражається в різноманітні раціонально-емоційних оцінок. Таким чином, у *феноменології смаку* виявляється діалектика індивідуально-неповторного емоційного таїнства особистості та її приналежності до загального естетичного ідеалу.

Отже, естетичний смак знаходиться в діалектичному взаємозв'язку з естетичним ідеалом, естетичним сприйняттям, естетичними потребами, естетичними оцінками, які розвиваються, як в навчально-виховному процесі, так і в постійній діяльності людини. Адже здатність сприймати прекрасне і насолоджуватися ним є рушійною силою, без якої неможлива реалізація особистістю потреби у ствердженні естетичного у всіх без винятку сферах діяльності.

У **другому розділі** "*Організаційно-методична система виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності*" представлено науково-методичний інструментарій дослідження, на основі якого проведена діагностика рівнів вихованості у студентів згідно

визначених критеріїв та показників, обґрунтовано та здійснено реалізацію педагогічних умов і технології виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності, проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи.

Експериментальною базою дослідження були Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. акад. С. Дем'янчука, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Короленка, Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, Рівненський державний гуманітарний університет.

В експерименті взяли участь 452 студенти гуманітарних спеціальностей названих вищих навчальних закладів, які здобувають освіту за напрямом підготовки "Початкова освіта". До експериментальної групи увійшли 224 студенти, до контрольної – 228 студентів.

Критеріями і показниками ефективності виховання естетичних смаків у студентської молоді визначено:

- художньо-аксіологічний критерій, показниками якого є: сформованість ціннісних орієнтацій студентської молоді; здатність оцінювати естетичне в навколишньому житті;
- емоційно-естетичний критерій з показниками: уміння виявляти естетичний інтерес до навколишнього; вміння емоційно відгукуватися під час сприймання оточуючих предметів, явищ дійсності, творів мистецтва;
- мистецтвознавчий критерій, показниками якого є: сформованість культурологічних уявлень у галузі художньої культури; чітке усвідомлення естетичних категорій;
- оцінювально-рефлексивний критерій, який відображають показники: сформованість естетичної свідомості; вміння здійснювати власну естетичну оцінку.

На підставі вищезазначених критеріїв і показників визначено чотири рівні вихованості естетичного смаку: високий, достатній, середній, початковий. За визначеними критеріями були розроблені змістові характеристики рівнів.

Високий рівень вихованості естетичного смаку характеризується наявністю естетичних потреб, прагненням до прекрасного, здатністю до естетичних переживань у процесі сприйняття творів мистецтва, у повсякденній діяльності, умінням давати естетичну оцінку у формі розгорнутого оцінного судження, виходячи з власного естетичного досвіду. Цей рівень відображає обізнаність студентів з основними законами мистецтва, творчістю видатних діячів, стильовим і жанровим розмаїттям творів мистецтва.

Достатній рівень вихованості естетичних смаків відображає достатній обсяг естетичних уявлень, досить чітке усвідомлення естетичних категорій; характеризується обмеженістю естетичних потреб, умінням виражати естетичну оцінку, виходячи з естетичного досвіду сформованого на основі високої художньої культури.

Середній рівень відображає елементарні естетичні знання студентства, які не співвідносяться з досвідом естетичних переживань; характеризується повною обмеженістю естетичних потреб молоді, неузгодженістю в розумінні критеріїв краси в мистецтві, естетичного переживання, пов'язаного зі сприйняттям прекрасного, труднощами у формуванні естетичної оцінки явищ дійсності і мистецтва. Під час визначення естетичних категорій студенти означеного рівня відчували суттєві труднощі.

Початковий рівень вихованості естетичного смаку характеризується мінімальними естетичними знаннями щодо оцінки творів мистецтва, байдужістю до світової та вітчизняної культури. Студенти не здатні висловлювати власні думки про отримані враження, давати об'єктивну естетичну оцінку творам мистецтва, емоційно не сприйнятливі; мають досить поверхневі переживання. Ціннісні орієнтації студентської молоді та естетична свідомість сформовані на початковому рівні, естетичне сприймається з позиції "подобається" – "не подобається" і набуває ваги лише з позиції користі і задоволення потреб.

У процесі констатувального експерименту проаналізовано стан сформованості естетичних смаків студентів. Для виявлення кількісних показників рівнів сформованості естетичних смаків у студентів ми використовували такі методи дослідження: анкетування, тестування, інтерв'ю, метод експертної оцінки, що дозволило по-новому спланувати навчальний процес, спрямувати його на виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів.

Аналіз результатів констатувального етапу дослідження виявив, що домінуючими виявилися середній та початковий рівні вихованості естетичних смаків. Зокрема, початковий рівень зафіксовано у 95 студентів (41,8 %) контрольних та 87 студентів (38,43 %) експериментальних груп, середній виявлено у 87 студентів (38,24 %) контрольних груп та 90 студентів (40,2 %) експериментальних. На достатньому рівні перебували 27 студентів (11,85 %) контрольних та 30 студентів педагогічних університетів (13,4 %) експериментальних груп. Студентів із високим рівнем вихованості естетичних смаків виявлено лише 18 у контрольних групах і 17 в експериментальних (7,98 % та 7,97 % відповідно).

Проаналізувавши результати констатувального експерименту, можна стверджувати, що естетичні смаки у студентів педагогічних університетів знаходяться на середньому та початковому рівнях. Так, більшість студентів не мають чіткого усвідомлення сутності естетичних категорій і значущості естетичного відношення до навколишнього світу та до людей у власному житті, не готові до розкриття творчого естетичного потенціалу.

Проведений констатувальний експеримент та безпосередня участь у процесі виховання естетичних смаків у студентської молоді дозволили констатувати той факт, що підвищення ефективності означеного процесу можливе за умови впровадження в навчально-виховний процес вищого навчального закладу низки педагогічних умов. Зокрема: *формування*

мотиваційної потреби особистості студента в естетичному вихованні; включення в навчально-виховний процес системи творчих завдань, що організують естетичну діяльність студентів із урахуванням їх індивідуальних особливостей; інтеграція аудиторної та позааудиторної діяльності з естетичного виховання студентів; формування єдиної системи форм, активних методів, засобів естетичного виховання, що сприятимуть набуттю естетичного досвіду, формуванню естетичного ідеалу, вихованню естетичних смаків; художньо-естетичне занурення студентської молоді в "культурне" середовище з метою залучення до мистецтва.

Розглянуті в першому розділі теоретичні положення сутності проблеми виховання естетичних смаків особистості, потенційних можливостей студентського віку, дозволили нам розробити технологію виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності.

Мета розробленої технології полягала у підвищенні рівня вихованості естетичних смаків у студентів педагогічних університетів. Зміст формувального експерименту полягав у тому, щоб передати студентам педагогічних університетів необхідний мінімум знань у галузі естетичного виховання, які б дозволили активізувати творчі здібності студентства, виховати їх естетичний смак, допомогти опанувати естетичні цінності, закладені у здобутках мистецтва, а також підготувати молодь до виконання творчої діяльності. Завдання технології полягали у розширенні кола знань студентів про мистецтво, формуванні у них цілісного уявлення про естетичну культуру; розвитку емоційно-чуттєвої сфери студентів педагогічних університетів, їх естетичного відношення до світу, інших людей, самого себе; сприянні творчій реалізації образного мислення майбутніх фахівців педагогічної галузі, їх естетичного судження й смаку.

Модель технології складалася з теоретико-методологічного, проектувального, формувального та результативно-оцінювального блоків.

У якості теоретико-методологічних орієнтирів технології виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів були використані підходи: (спілкування з живим мистецтвом; пробудження, підтримка і розвиток у студентської молоді ціннісного відношення до мистецтва; формування інтересу до високохудожніх творів), принципи (естетизації навчального процесу; особистої значущості кожної зустрічі з мистецтвом, максимальної реалізації творчих здібностей студентів педагогічних університетів у естетичному сприйнятті, естетичному відчутті твору мистецтва; прагнення до краси; самореалізації в творчості) та компоненти естетичної свідомості (естетичні емоції, почуття, судження, інтереси, потреби, ідеали, ціннісні орієнтації) (за Г. Шевченко).

Проектувальний блок моделі відображав визначене середовище (просторово-предметне: предмети мистецтва, інтер'єру, наочні посібники тощо; емоційно-естетичне: духовний простір, синтезована система цінностей, відображених у мистецтві) та компоненти (мотиваційний, аксіологічний,

когнітивний, емоційно-особистісний, операційно-діяльнісний, діяльнісно-творчий) виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів.

У формульованому блоці моделі відображалися етапи виховання естетичних смаків (пізнавально-художній, емоційно-почуттєвий, діяльнісно-творчий) та змістовий ресурс етапу впровадження. Також цей блок містив визначені педагогічні умови виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності.

Результативно-оцінювальний блок моделі технології виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності відображав результати порівняльного аналізу стану сформованості естетичних смаків у студентів педагогічних університетів.

Метою формульованого експерименту була перевірка ефективності педагогічних умов і технології виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності. Означена технологія реалізовувалася у три етапи: пізнавально-художній, емоційно-почуттєвий, діяльнісно-творчий.

Пізнавально-художній етап мав за мету розширити коло знань студентів про мистецтво, сформувати цілісне уявлення про естетичну культуру.

У межах першого етапу були використані такі форми роботи: цикл бесід "Духовність", "Культуротворчість", "Наша історія, культура, традиції", запропонована "Лабораторія естетичної культури", в межах якої організовувалися та проводилися майстер-клас "Про що говорить мистецтво", зустрічі з видатними діячами культури, кінолекторії про сучасну художню культуру, колективний перегляд фільмів із подальшим їх обговоренням, відвідування музеїв із подальшим обговоренням цінностей мистецтва, наприкінці означеного етапу проведено круглий стіл "Естетичні смаки й ідеали сучасної молоді" та зібрано банк культурологічних ідей. Також на першому етапі впроваджувався спецкурс "Естетичний розвиток особистості студента" (розроблений на основі "Естетики життя" М. Киященка). У межах першого етапу реалізовано педагогічну умову – формування мотиваційної потреби особистості студента в естетичному вихованні.

Метою другого – емоційно-почуттєвого етапу – був розвиток емоційно-почуттєвої сфери студентів, їх естетичного відношення до світу, інших людей, самих себе. На другому етапі шляхом використання таких форм роботи, як: "Конкурс педагогічного красномовства", проведення художніх майстер класів, "Тижня творчості", "Виставки творчих робіт студентів", "Діяльності творчих колективів", оформлення стендів, фотовиставки. Реалізовувалися педагогічні умови: включення у навчально-виховний процес системи творчих завдань, що організовують естетичну діяльність студентів із урахуванням їх індивідуальних особливостей; інтеграція аудиторної та позааудиторної діяльності з естетичного виховання студентів. Також на другому етапі продовжували впроваджувати вищезгаданий спецкурс.

Робота на третьому – діяльнісно-творчому етапі – була побудована з метою творчої реалізації образного мислення студентів педагогічних

університетів, естетичного судження й смаку на практиці. У межах третього етапу реалізовувалися педагогічні умови – формування єдиної системи форм, активних методів, засобів естетичного виховання, що сприятимуть набуттю естетичного досвіду, формуванню естетичного ідеалу, вихованню естетичних смаків; художньо-естетичне занурення студентської молоді в "культурне" середовище з метою залучення до мистецтва. На останньому етапі роботи проведено такі заходи: "Театральні п'ятниці", веб-квест "Знавець етикету", акція "Мистецтво – це сучасно!", змагання викладачів і студентів "Естетична естафета", виставки творчих робіт студентів, організовано конкурси, шоу, традиційні свята ВНЗ, літературний альманах; здійснено організацію системи інформації про соціокультурне життя ВНЗ, міста, краю; спільну самодіяльну творчість студентів і викладачів.

Як засвідчив порівняльний аналіз результатів дослідження, в експериментальній групі відбулися значні позитивні зміни щодо перерозподілу рівнів вихованості естетичних смаків у студентів педагогічних університетів (таблиця).

Таблиця

Порівняльна таблиця стану вихованості естетичних смаків у студентів педагогічних університетів

Рівень	Контрольна група				Експериментальна група			
	Початок експерименту		Завершення експерименту		Початок експерименту		Завершення експерименту	
	студентів	%	студентів	%	студентів	%	студентів	%
Високий	18	7,98	30	12,82	17	7,97	56	25,1
Достатній	27	11,85	38	16,77	30	13,4	80	35,7
Середній	87	38,24	91	39,95	90	40,2	64	28,8
Початковий	95	41,8	69	30,45	87	38,43	24	10,4
Разом	228	100	228	100	224	100	224	100

В експериментальних групах зросла кількість студентів із високим (з 17 до 56) і достатнім (з 30 до 80) рівнями вихованості естетичних смаків і знизилася кількість студентів із середнім (з 90 до 64) і початковим (з 87 до 24) рівнями.

Отже, порівняльні результати дослідно-експериментальної роботи свідчать про ефективність впровадження визначених педагогічних умов та розробленої технології виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності. Так, у більшості студентів посилилося емоційне реагування на твори мистецтва, поглибилися естетичні переживання та судження, розвинулася здатність їх проаналізувати й описати. У творах-роздумах на тему: "Прекрасне навколо нас" вони писали: "Прекрасне людина відчуває душею, воно рівноцінне для генія і злодія", "Прекрасне – це недосяжна досконалість і, водночас, досить прості речі, що нас оточують: роса на квітці, дитяча посмішка...". Також, в процесі формувального експерименту у студентства активізувалося прагнення спілкуватися зі світом мистецтва (відвідувати музеї, філармонію, театр

тощо), зросла увага до красивого й потворного в житті, природі й суспільстві, активізувалося бажання займатися художньо-естетичною діяльністю, розвивати власні творчі здібності, поповнювати естетичні знання інформацією з різних галузей мистецтва.

Науковий аналіз досліджуваної проблеми та результатів проведеної експериментальної роботи дає підстави зробити такі **висновки**:

1. Стан розробленості проблеми виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів свідчить про значну увагу до неї з боку вчених естетиків, педагогів, психологів. Однак, в останні роки вона не знайшла свого яскравого вираження, що актуалізує необхідність її дослідження у майбутніх фахівців педагогічної галузі у позанавчальній діяльності в умовах вищої школи.

Естетичний смак – це ціннісна естетична категорія, що характеризується здатністю людини до естетичної оцінки різних естетичних предметів і об'єктів навколишньої дійсності. Базовим компонентом естетичного смаку є естетична оцінка, яка є втіленням емоційно-естетичного відгуку, естетичного любування, переживання та насолоди від зустрічі з естетичними предметами та об'єктами, згідно естетичних ідеалів особистості. Естетичний смак визначає, певною мірою, рівень розвиненості естетичних ідеалів та естетичної культури особистості. Базовою основою, своєрідним регулятором естетичного смаку є естетична оцінка.

Особливість естетичного смаку в тому, що він проявляється безпосередньо, як емоційна реакція людини на те, з чим вона взаємодіє. Будучи формою естетичної свідомості, естетичний смак органічно поєднує в собі всі її компоненти: емоційний відгук, естетичні почуття, естетичне сприйняття, естетичну оцінку, естетичний ідеал. У ньому знаходиться відображення зв'язок людини з природою і соціальним світом. З одного боку, естетичний смак полягає в здатності висловлювати судження про естетичні переваги предметів і явищ природи та суспільства, з іншого – у вираженні естетичного переживання, завдяки чому реалізується індивідуальна неповторність особистості.

2. На основі аналізу й узагальнення наукових досліджень виявлено особливості виховання естетичного смаку у студентів: прояв естетичних інтересів як вираження рівня розвитку власного сприйняття навколишнього; поява усвідомленої потреби в отриманні знань естетичного характеру; у виробленні власних поглядів і переконань, способів їх реалізації; формування готовності до самовираження й самоствердження в різних видах естетичної діяльності; потреба у розвитку емоційної сфери; поява усвідомленої потреби в індивідуальному відборі естетичних цінностей, а тим самим і в саморозвитку і самовдосконаленні, потреба реалізовувати творчі можливості в особистих видах естетичної діяльності.

3. У ході експериментальної роботи, шляхом застосування емпіричних методів дослідження, виявлено критерії, показники та рівні вихованості естетичних смаків у студентів, зокрема, художньо-аксіологічний критерій із показниками: сформованість ціннісних орієнтацій студентської молоді,

здатність оцінювати естетичне в навколишньому житті; емоційно-естетичний критерій з показниками: уміння проявляти естетичний інтерес до навколишнього, вміння емоційно відгукуватися під час сприймання оточуючих предметів, явищ дійсності, творів мистецтва; мистецтвознавчий, з показниками: сформованість культурологічних уявлень в галузі художньої культури, чітке усвідомлення естетичних категорій; та оцінювально-рефлексивний критерій з показниками: сформованість естетичної свідомості; вміння здійснювати власну естетичну оцінку.

4. Систематизація й узагальнення наукових даних дали підстави визначити та науково обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують ефективність виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів: формування мотиваційної потреби особистості студента в естетичному вихованні; включення в навчально-виховний процес системи творчих завдань, що організують естетичну діяльність студентів із урахуванням їхніх індивідуальних особливостей; інтеграція аудиторної та позааудиторної діяльності з естетичного виховання студентів; формування єдиної системи форм, активних методів, засобів естетичного виховання, що сприяють набуттю естетичного досвіду, формуванню естетичного ідеалу, вихованню естетичних смаків; художньо-естетичне занурення студентської молоді в "культурне" середовище з метою залучення до мистецтва.

5. Розроблено, науково обґрунтовано та експериментально перевірено технологію виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності. Метою розробленої технології було підвищення рівня вихованості естетичних смаків у студентів педагогічних університетів. Завдання технології полягали у підвищенні рівня знань студентів про мистецтво, формуванні в них цілісного уявлення про естетичну культуру; розвитку емоційно-почуттєвої сфери студентів педагогічних університетів, їх естетичного відношення до навколишнього, інших людей, самого себе; сприянні творчій реалізації образного мислення, естетичного судження й смаку на практиці.

6. У процесі дослідження науково обґрунтована і експериментально перевірена організаційно-методична система виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності. Застосовані технології дають змогу експериментально перевірити ефективність естетизації позанавчальної діяльності вищої школи з метою виховання естетичних смаків у студентської молоді. Порівняльний аналіз результатів контрольного етапу дослідження з результатами констатувального етапу засвідчив позитивну динаміку вихованості естетичних смаків у студентів експериментальних груп. Відчутні досягнення експериментальних груп доводять ефективність розробленої організаційно-методичної системи та виправдовують її впровадження у позанавчальну діяльність педагогічного університету.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в розробленні комплексної педагогічної системи виховання естетичних смаків на усіх рівнях освітньої інфраструктури.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях у галузі педагогіки

1. Хом'як О. А. Платонівська вітка виховання естетичних смаків : генезис та сучасність / О. А. Хом'як // Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології. Тематичний випуск. – К., 2012. – № 3 (додаток 1). Т. 1. – С. 283–287.
2. Хом'як О. А. Культурно-масова робота як засіб естетичного виховання студентської молоді / О. А. Хом'як // Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання. Тематичний випуск. Додаток 1 до Вип. 29. Т. III / Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – К. : Гнозис, 2013. – С. 188–193.
3. Хом'як О. А. Формування вмінь естетичної діяльності у студентів ВНЗ як чинник підвищення рівня їх вихованості / О. А. Хом'як // Вісник ЖДУ ім. І. Франка. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2013. – Вип. 3 (69). – С. 198–201.
4. Хом'як О. А. Роль основних психологічних чинників у формуванні естетичних смаків студентської молоді / О. А. Хом'як // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. Серія : Педагогіка і психологія. Вип. 41. Ч. 3. – Ялта: РВВ КГУ, 2013. – С. 543–549.
5. Хом'як О. А. Місце естетичних знань в системі науково-культурологічного пізнання мислителів античності / О. А. Хом'як // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. статей. Серія : Педагогіка і психологія. Вип. 42. Ч. 3. – Ялта: РВВ КГУ, 2014. – С. 221–226.
6. Хом'як О. А. Особливості виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів як психолого-педагогічна проблема / О. А. Хом'як // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. статей / голов. ред. А. А. Сбруєва ; Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2014. – № 3 (37). – С. 368–376.

Статті у іноземних наукових періодичних виданнях

7. Хомяк О. А. Теоретико-методический аспект технологии воспитания эстетических вкусов у студентов педагогических университетов во внеучебной деятельности / О. А. Хомяк // Вектор науки ТГУ. Серия: Педагогика, психология. – 2014. – № 4(19). – С. 182–185.
8. Хомяк О. А. Содержание и анализ результатов констатирующего эксперимента по воспитанию эстетических вкусов у студентов педагогических университетов во внеучебной деятельности / О. А. Хомяк // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – М., 2015. – № 01 (72), янв. Часть II. – С. 140–144.

Публікації в інших виданнях

9. Хом'як О. А. Деякі аспекти виховання естетичних смаків майбутніх учителів засобами культурно-масової роботи / О. А. Хом'як // Формування громадянського суспільства в контексті Європейської інтеграції : зб. наук. праць. – Рівне, 2005. – С. 369–372.

10. Хом'як О. А. Теоретичні підходи, тенденції та принципи виховання естетичних смаків майбутніх учителів в умовах реформування національної освіти України / О. А. Хом'як // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : зб. наук. праць. Ч. II. – Рівне, 2008. – С. 169–172.

11. Хом'як О. А. Проблема формування вмінь естетичної діяльності у студентів ВНЗ у контексті підвищення рівня їх вихованості / О. А. Хом'як // Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку : зб. наук. праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2012. – С. 274–279.

12. Хом'як О. А. Теоретичний аналіз принципів виховання естетичних смаків молоді / О. А. Хом'як // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : зб. наук. праць. – Рівне, 2013. – № 2 (10). – С. 168–173.

13. Хом'як О. А. Педагогічні умови виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів засобами культурно-масової роботи / О. А. Хом'як // Педагогічні традиції та інновації в сучасному освітньому просторі : матер. всеукр. наук. конфер. з міжнар. участю. Ч. 2. – Донецьк: Інновація, 2013. – С. 143–146.

14. Хом'як О. А. Загальнодидактичні умови та принципи виховання естетичної культури особистості / О. А. Хом'як // Materiały IX Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji ["Wykształcenie i nauka bez granic – 2013"], (Przemyśl, 07-17 grudnia 2013 roku). – Pedagogiczne nauki. Volume 22. – Przemyśl: Nauka i studia, 2013. – S. 52–54.

15. Хом'як О. А. Виховання естетичного смаку як умова естетичного виховання студентів педагогічних університетів / О. А. Хом'як // Настоящий исследования и развитие – 2014 : материалы за X международна научна практична конференция. Т. 14 : Педагогически науки. – София : «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2014. – С. 23–25.

16. Хом'як О. А. Студентський вік – найбільш сенситивний період виховання естетичних смаків / О. А. Хом'як // Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конференції, (Суми, 4-5 березня 2014). Т. 2. – Суми: Вид-во Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 165–168.

АНОТАЦІЇ

Хом'як О. А. Виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Київ, 2015.

Дисертація присвячена особливостям виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності. У роботі здійснено ретроспективний аналіз наукових підходів вивчення означеного

процесу в зарубіжній і вітчизняній педагогіці, визначено зміст, сутність поняття та структуру естетичного смаку студентської молоді.

Виявлено особливості виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів. Здійснивши аналіз сучасних вимог і суперечностей, виявлено оптимальні педагогічні умови виховання естетичних смаків у студентської молоді в позанавчальній діяльності.

Визначено критерії, показники і рівні вихованості естетичних смаків у студентів педагогічних університетів, розроблено технологію виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності, розроблено програму емпіричного дослідження та викладено основні результати констатувального експерименту, здійснено порівняльний аналіз дослідно-експериментальної роботи.

У процесі експериментальної роботи доведено доцільність та ефективність впровадження педагогічних умов і технології виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності.

Ключові слова: естетичні смаки, студенти педагогічних університетів, оптимальні педагогічні умови виховання естетичних смаків, технологія виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів у позанавчальній діяльності.

Хомяк О. А. Воспитание эстетических вкусов у студентов педагогических университетов во внеучебной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля. – Киев, 2015.

Диссертация посвящена особенностям воспитания эстетических вкусов у студентов педагогических университетов во внеучебной деятельности. Проведен ретроспективный анализ научных подходов к изучению представленного процесса в зарубежной и отечественной педагогике, определены значение, суть понятия и структура эстетического вкуса молодежи. Определены особенности воспитания эстетических вкусов у студентов педагогических университетов.

В процессе исследования научно обоснована и экспериментально проверена организационно-методическая система воспитания эстетических вкусов у студентов педагогических университетов во внеучебной деятельности. Проведя анализ современных требований и противоречий, разработаны оптимальные педагогические условия воспитания эстетических вкусов у студентов педагогических университетов во внеучебной деятельности.

Разработаны критерии, показатели и уровни воспитанности эстетических вкусов у студентов педагогических университетов, представлена технология воспитания эстетических вкусов у студентов педагогических университетов во внеучебной деятельности.

Представлена программа эмпирического исследования, изложены основные результаты констатирующего эксперимента, осуществлен сравнительный анализ опытно-экспериментальной работы.

В процессе экспериментальной работы доказана эффективность внедрения педагогических условий и технологии воспитания эстетических вкусов у студентов педагогических университетов во внеучебной деятельности.

Ключевые слова: эстетические вкусы, студенты педагогических университетов, оптимальные педагогические условия воспитания эстетических вкусов, технология воспитания эстетических вкусов у студентов педагогических университетов во внеучебной деятельности.

Khomiak O. A. Education of aesthetic senses of students of pedagogical universities in extracurricular activities. – Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of pedagogic sciences, specialty 13.00.07. – Theory and Methodology of Education. – Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University, Kiev, 2015.

The thesis is devoted to the peculiarities of aesthetic senses education of students of pedagogical universities in extracurricular activities. A retrospective analysis of scientific approaches to the study of specified process in foreign and national pedagogy is carried out, the concept content, its essence and structure of the aesthetic sense of youth are defined in the paper.

The peculiarities of aesthetic senses education of students of pedagogical universities are searched out. After an analysis of current requirements and contradictions has been carried out, optimal pedagogical conditions of aesthetic senses education of students in extracurricular activities are developed.

The criteria, indicators and levels of development of aesthetic senses of students of pedagogical universities are defined, a technology of aesthetic senses education of students of pedagogical universities in extracurricular activities is developed, a program of empirical research is worked out, the main results of the constant experiment are laid out and a comparative analysis of the experimental research work is carried out.

During the experimental work the feasibility and effectiveness of implementation of educational technology and conditions of aesthetic senses education of students of pedagogical universities in extracurricular activities are proved.

Key words: aesthetic senses, students of pedagogical universities, optimal pedagogical conditions of aesthetic senses education, technology of aesthetic senses education in students of pedagogical universities in extracurricular activities.

Підписано до друку 29.05.2015 р. Формат 60x84 1/16.
Папір офсет. Гарнітура «Times». Друк офсет.
Ум. друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 100 пр. Зам. 26.

Друкарня видавництва «Волинські обереги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97.